

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

4^ο διεθνές επιστημονικό συνέδριο Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΗΜΕΡΑ: ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Αθήνα, 10-11 Νοεμβρίου 2011

ΠΟΛΥΝΟΜΙΑ -ΣΤΡΟΥΘΟΚΑΜΗΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΠΑΜΠΑΣΙΔΗΣ

Δικηγόρος-Διδάκτωρ Εγκληματολογίας

Περίληψη:

Η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών αποτελεί ένα από τα συνθετότερα και ευαίσθητα ζητήματα. Ως αποτέλεσμα, της γεωγραφικής και πολιτικής της θέσης, η Ελλάδα σήμερα αντιμετωπίζει μια οξεία εκδοχή του μεταναστευτικού προβλήματος. Τα είκοσι τελευταία χρόνια θεσπίστηκαν περισσότερα από εκατόν πενήντα νομοθετήματα για την αντιμετώπιση των μεγάλων κοινωνικο-πολιτικών, οικονομικών και προβλημάτων εγκληματικότητας που προκύπτουν από την νόμιμη και παράνομη μετανάστευση. Ωστόσο η πολυνομία για το μεταναστευτικό και την πολιτική ασύλου, δεν επέφερε τα αναμενόμενα θετικά αποτελέσματα για την ενσωμάτωση των μεταναστών στον κοινωνικό ιστό και τον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών. Αντιθέτως, οι όποιες καλές προθέσεις του πληθωρικού νομοθετικού πλαισίου, εγκλωβίστηκαν στην αδυναμία των κρατικών μηχανισμών, στην γραφειοκρατία της διοίκησης και των σύνθετων και αρτηριοσκληρωτικών διαδικασιών που προβλέπονται. Προκειμένου να διερευνηθεί το μεταναστευτικό ζήτημα υπό το πρίσμα κριτικής προσέγγισης, αντιστρέφονται τα δεδομένα και διερευνάται η υπόθεση που θέλει την Ελλάδα χωρίς μετανάστες. Αραγε αν δεν είχαμε μετανάστες δεν θα είχαμε, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά και προβλήματα εγκληματικότητας να αντιμετωπίσουμε;

1. Εισαγωγή-Περιγραφή του ζητήματος.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, ανάμεσα στα 375 εκ. κατοίκων της Ε.Ε. περίπου 13 εκ., ήταν νόμιμοι μετανάστες, προερχόμενοι εκτός της Ε.Ε., ενώ οι παράνομοι μετανάστες κυμαίνονταν στα 6 εκ.. Σύμφωνα με στοιχεία των Ηνωμένων Εθνών, στις αρχές της δεκαετίας του 2000, το 2% του πληθυσμού του πλανήτη μας, δηλαδή περίπου 120 εκ. άνθρωποι ήταν μετανάστες¹. Σήμερα, τα Ηνωμένα Έθνη υπολογίζουν τους μετανάστες στο 3% των κατοίκων της γης, ενώ 3 με 4 εκατομμύρια άνθρωποι ετησίως γίνονται μετανάστες. Ο πληθυσμός των μητροπολιτικών πόλεων της Ευρώπης, κατακλύζεται πλέον από μετανάστες, για παράδειγμα ο μεταναστευτικός πληθυσμός του Άμστερνταμ φτάνει το 40%, ενώ εξίσου υψηλά ποσοστά καταγράφονται και σε άλλες ευρωπαϊκές μεγαλουπόλεις, όπως το Λονδίνο, το Παρίσι, το Βερολίνο κ.α. Συνολικά, σήμερα στις 27 χώρες μέλη της Ε.Ε. κατοικούν 32 εκατ. ξένοι υπήκοοι, ή 6,4%.

Η Ελλάδα είναι ένα από τα ευρωπαϊκά κράτη², όχι το μοναδικό, που αντιμετωπίζει μεγάλο πρόβλημα λαθρομετανάστευσης³. Στην Ελλάδα οι σχετικές αναφορές και αντιδράσεις από διάφορες πλευρές, επισημαίνουν την διάσπαση της κοινωνικής συνοχής, την γκετοποίηση του κέντρου των Αθηνών και των μεγαλουπόλεων, την αύξηση της εγκληματικότητας που προκαλείται σε βάρος των μεταναστών αλλά και από τους ίδιους, την εκμετάλλευση και την θυματοποίηση τους από κυκλώματα σύγχρονου δουλεμπορίου, την αύξηση του αισθήματος ανασφάλειας των πολιτών, την αύξηση της ανεργίας του ημεδαπού εργατικού δυναμικού, τα μεγάλα κοινωνικο-πολιτικά και οικονομικά προβλήματα που προκύπτουν από την λαθρομετανάστευση, την υποχώρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σε ότι αφορά την εξέλιξη των βασικών δεικτών εγκληματικότητας διαπιστώνεται, ότι το ποσοστό συμμετοχής των αλλοδαπών στην εγκληματικότητα στο τέλος της

¹ Europol: *European Union Situation report on east European organized crime*, based on information from 1996 to 2000, management version, p.22.

² Είναι και άλλα κράτη, με παρόμοια προβλήματα, όπως η Ιταλία, η Ισπανία, η Γαλλία, που παίρνουν μέτρα, όχι και τόσο κολακευτικά και ανθρωπιστικά. Αλλά και στη Βόρεια Ευρώπη, όπως στην Ολλανδία και τη Γερμανία, σημειώνονται κοινωνικές αντιδράσεις. Πιο εμφανείς στην Ολλανδία, περισσότερο συγκρατημένες στη Γερμανία, λόγω βεβαρημένου παρελθόντος, αλλά πάντως αντιδράσεις.

³ Στάγκος Άγγελος. «Οι κίνδυνοι της λαθρομετανάστευσης». *Εφημερίδα Η Καθημερινή*, φύλλο Τετάρτης 15-9-2010.

δεκαετίας σε σύγκριση με τους δείκτες στην αρχή της δεκαετίας του 2000⁴ έχει σχετικά αυξηθεί, ιδίως στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και κατά προσώπων. Ειδικότερα από τα επίσημα στατιστικά στοιχεία εγκληματικότητας αλλοδαπών της στατιστικής υπηρεσίας της ΕΛ.ΑΣ. για το 2009 οι αλλοδαποί συμμετείχαν⁵:

- ◆ στις ληστείες με ποσοστό 49,46% (έναντι 50,54% συμμετοχής των ημεδαπών)
- ◆ στις κλοπές- διαρρήξεις με 50,87%
- ◆ στις ανθρωποκτονίες με 37,57%
- ◆ στους βιασμούς με 48,36%
- ◆ στα εγκλήματα της σεξουαλικής εκμετάλλευσης το ποσοστό συμμετοχής ξεπερνά τους ημεδαπούς δράστες (55,13%)
- ◆ σχεδόν αποκλειστικότητα στη δράση παρουσιάζουν οι αλλοδαποί στην παραχάραξη (98,78%), στις πλαστογραφίες (95,67%) και στις παραβάσεις πνευματικής ιδιοκτησίας (90,72%)

Από την άλλη, ενώ η Ελλάδα, κατακλύζεται από μετανάστες⁶, καταγγέλλεται, από διεθνείς οργανισμούς⁷ και τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, ότι δεν εφαρμόζει, υπό αξιοπρεπείς όρους, το ευρωπαϊκό ανθρωπιστικό δίκαιο για το άσυλο. Ταυτοχρόνως, καταγγέλλεται ότι δεν τηρεί τους όρους του χώρου Σένγκεν και απειλείται ακόμα και με εκδίωξη από τον χώρο Σένγκεν. Οι απειλές εντάθηκαν κατά την τελευταία περίοδο, μετά την αύξηση της λαθρομεταναστεύσεως, κυρίως από τον Έβρο, κατά 322% το 2010, σε σχέση με το 2009. Σύμφωνα με στοιχεία της Frontex, το 82%, των παράνομα εισερχομένων μεταναστών διέρχονται από την Ελλάδα. Υπό την πίεση των δεδομένων αυτών, τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό, εξαγγέλθηκε αλλαγή πολιτικής, με την κατασκευή, φράκτη 12,5 χλμ. στον Έβρο, ως μέρος ενός συστήματος αποτροπής και την απέλαση όλων των παρανόμων μεταναστών από την

⁴ Καρύδης, Β. (2004)

⁵ Βλέπε έκθεση Αρχηγείου ΕΛ.ΑΣ.:Κλάδος Ασφάλειας και Τάξης- Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας, Ιανουάριος 2010.

⁶ Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της Ε.Ε. η Ελλάδα φιλοξενούσε το 2009 συνολικά (νόμιμους και παράνομους) 929.500 αλλοδαπούς. Από αυτούς 767.900 προέρχονται από τρίτες χώρες, ενώ 161.600 από τις χώρες της Ε.Ε.

⁷ Έκθεση Διεθνούς Αμνηστίας, Λονδίνο-Ιούλιος 2011, όπου η Ελλάδα καταγγέλλεται για τις συνθήκες κράτησης των μεταναστών, για παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών και για τη γενικότερη συμπεριφορά των Ελληνικών Αρχών προς τους μετανάστες. Βλέπε σχετικά και περιοδικό Επίκαιρα, τεύχ. 42, 5-11/8/2011.

Ελλάδα. Είναι χαρακτηριστικό ότι από τις 100.000 περίπου συλλήψεις για παράνομη είσοδο που έγιναν το 2010, οι 47.000 έγιναν στον Έβρο⁸.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 μέχρι και σήμερα κατεβλήθη έντονη νομοθετική προσπάθεια και παραγωγή σύνθετου και πλούσιου νομοθετικού υλικού, που απαρτίζεται συνολικά από περισσότερα των εκατόν πενήντα ειδικών νομοθετημάτων (εθνικού και κοινοτικού δικαίου)⁹, με θεμελιώδες εθνικό νομοθετικό πλαίσιο για το μεταναστευτικό, τους νόμους 2910/2001, 3386/05, 3536/07, 3838/2010 και 3907/11.

Συμπερασματικά, τρεις υπήρξαν οι βασικοί αντικειμενικοί λόγοι που συνετέλεσαν στην τεράστια και απότομη αύξηση του μεταναστευτικού και λαθρομεταναστευτικού κύματος προς την Ευρώπη και την Ελλάδα. **Πρώτον**, η πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού και το άνοιγμα των συνόρων των χωρών αυτών. **Δεύτερον**, η παγκοσμιοποίηση της αγοράς, που ενισχύει τα μεταναστευτικά ρεύματα από τις φτωχότερες και τις υπό δοκιμασία χώρες από πολέμους, εμφυλίους και φυσικές καταστροφές και **τρίτον**, η γεωγραφική και γεωπολιτική θέση της Ελλάδας, που την καθιστά μοναδική χώρα των Βαλκανίων, ενταγμένη πλήρως στην Ε.Ε., την ΟΝΕ, και στην συνθήκη Σέγκεν, που γειτνιάζει με την Τουρκία και τις πρώην Ανατολικές χώρες της ευρύτερης Βαλκανικής και χώρα με υψηλό δείκτη ποιότητας δημοκρατίας, κοινοβουλευτισμού και ανθρωπισμού¹⁰.

2. Η ελληνική πραγματικότητα: Ιστορική εξέλιξη και μορφολογικά χαρακτηριστικά του μεταναστευτικού φαινομένου.

Τα μεταναστευτικά ρεύματα ακολουθούν τη ροή της ιστορίας. Με βάση τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.), η Ελλάδα συγκαταλέγονταν μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980, στις παραδοσιακές χώρες «εξαγωγής» μεταναστών, προς τις χώρες της βορείου Ευρώπης και προς τις Η.Π.Α. και την Αυστραλία. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η Ελλάδα μεταβλήθηκε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, σε χώρα υποδοχής και φιλοξενίας μεταναστών, με

⁸ Δεληθανάση Μαρία. «Τα είκοσι χρόνια που άλλαξαν τη χώρα». *Εφημερίδα Καθημερινή Της Κυριακής*-Αθήνα, φύλλο 30-1-2011.

⁹ Κακκαλής Π. (2004), πρόλογος.

¹⁰ Χλούπης Γ. (2005), σελ. 94-100.

ραγδαίες ανακατατάξεις σε οικονομικό και κοινωνικοπολιτικό επίπεδο. Το πρώτο μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα προς τη χώρα μας ακολούθησε τις ραγδαίες εξελίξεις στη γειτονική Αλβανία και την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης. Το πρώτο κύμα Αλβανών εμφανίζεται το 1991. Σε μικρότερους αριθμούς ακολουθούν Βούλγαροι, Ρουμάνοι και άλλοι από πρώην ανατολικά κράτη. Το 1997 έρχεται το δεύτερο μεγάλο ρεύμα Αλβανών - με μικρότερους αριθμούς και πάλι από πρώην ανατολικά κράτη. Το 2005 ξεκινά η «κάθοδος» της ινδικής υπο-ηπείρου με Πακιστανούς, Μπανγκλαντεσιανούς και λιγότερους Ινδούς. Η ένταξη της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην Ε.Ε. το 2007, επέτρεψε σε Βούλγαρους και Ρουμάνους να κατέλθουν άφοβα στην Ελλάδα για εργασία. Μια σημαντική προσέγγιση για τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του συνολικού μεταναστευτικού πληθυσμού στην Ελλάδα, παρέχει η έρευνα που διενεργήθηκε από την Eurostat, και αναφέρει ότι στην Ελλάδα το 2008 ζούσαν 906.000 αλλοδαποί, από τους οποίους 158.000 δηλαδή το 1/6 πρόκειται για υπηκόους των 27 χωρών της Ε.Ε. και οι υπόλοιποι 748.000 προέρχονται εκτός Ε.Ε.¹¹. Για το ίδιο έτος (2008) το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης εκτιμούσε, ότι στην Ελλάδα ο συνολικός αριθμός των μεταναστών υπερέβαινε το 1 εκατ. ενώ το Ι.ΜΕ.ΠΟ. (Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής) στο τέλος του 2009 αναφέρει, ότι οι αλλοδαποί που βρίσκονται στην Ελλάδα, με μία έστω άδεια παραμονής ξεπερνούσαν τις 700.000. Από τον αριθμό αυτό, πάνω από το 60% αποτελείται από Αλβανούς, καθιστώντας έτσι την Ελλάδα την μοναδική Ευρωπαϊκή χώρα η οποία έχει μία εθνικότητα μεταναστών που ξεπερνά το 50% του συνόλου των αλλοδαπών.

Ως προς την παράνομη μετανάστευση (είσοδος και παραμονή) από το 2002 έχουν γίνει 883.000 συλλήψεις για παράνομη είσοδο ή παραμονή στη χώρα. Για το έτος 2007, οι συλληφθέντες ήταν 112.364, το 2008 146.337, το 2009 126.145, το 2010 132.524, ενώ το πρώτο εξάμηνο του 2011 ο αριθμός φτάνει τους 34.534. Σε ότι αφορά ειδικότερα την κατηγοριοποίηση των συλληφθέντων ανά υπηκοότητα για το έτος 2010, η κύρια χώρα προέλευσης των λαθρομεταναστών παραμένει η Αλβανία καθώς οι συλληφθέντες Αλβανοί ήσαν 50.175, οι Αφγανοί 28.299, οι Πακιστανοί 8.830, οι Παλαιστίνιοι 7.561, οι Αλγερινοί 7336, οι Σομαλοί 6.525, οι Ιρακινοί 4.968, οι Μπαγκλαντεσιανοί 3.264. Ο αριθμός συλληφθέντων άλλων διαφόρων μικρότερου αριθμού υπηκοοτήτων ανέρχεται για το 2010 συνολικά σε 15.566, (βλ. Στατιστικά Στοιχεία Ελληνικής Αστυνομίας, www.astynomia.gr/images/storiew//2011/statistics2011).

¹¹ Euro stat report on immigration in E.U. for the year 2008.

Μέσα σε 20 χρόνια, η σύνθεση του πληθυσμού στην Ελλάδα άλλαξε ριζικά. Το 1981 η απογραφή καταμέτρησε μόλις 177.000 αλλοδαπούς που προέρχονταν από δυτικές χώρες (30% ΕΟΚ, 11% Κύπρος, 13% ΗΠΑ, 4% Αυστραλία). Η απογραφή του 2001, όμως, κατέγραψε 762.000, δηλαδή το 7% του πληθυσμού ή αλλιώς το 9% του εργατικού δυναμικού της Ελλάδας, εκ των οποίων το 75% από πρώην ανατολικές χώρες (κυρίως Αλβανία), 15% από άλλες τρίτες χώρες και μόλις 9% από δυτικές χώρες. Το δεύτερο κύμα, που διογκώνεται όλο και περισσότερο, προέρχεται κυρίως από την Ασία και την Αφρική. Σε 20 χρόνια, λοιπόν, οι αλλοδαποί αυξήθηκαν από το 2% του πληθυσμού (1981) στο 7% (2001) και το 2011 εκτιμάται, ότι συνιστούν τουλάχιστον το 10%-11%, ποσοστό που αναμένεται να αποτυπωθεί στη φετινή απογραφή, τα επίσημα στοιχεία της οποίας αναμένονται να δημοσιοποιηθούν από την Ελληνική Στατιστική Αρχή.

Ταυτόχρονα με τα μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα, αναπτύχθηκαν και προσφυγικά ρεύματα. Το πρώτο ήταν το 1997-98 από ανέστιους κυρίως Ιρακινούς. Τότε άρχισαν να εμφανίζονται τα πρώτα φαινόμενα τριτοκοσμικών συνθηκών διαβίωσης στην ελληνική πρωτεύουσα. Το δεύτερο μεγάλο προσφυγικό ρεύμα ήρθε το 2007-2010 με τους Ιρακινούς και τους Αφγανούς να αποτελούν την πλειονότητα, τους Σομαλούς, τους Σουδανούς (Νταρφούρ) και τους Ιρανούς να ακολουθούν σε μικρότερους αριθμούς¹². Η Ελλάδα πλέον αποτελεί την βασική πύλη μαζικών εισροών παράνομων αλλοδαπών (κυρίως Ασιατών και Αφρικανών) στην Ευρώπη. Μόνο το πρώτο εξάμηνο του 2010 από την Ελλάδα πέρασε και προωθήθηκε το 90% του συνολικού αριθμού των λαθρομεταναστών που αποπειράθηκαν να μπουν στην Ευρώπη¹³. Σε ότι αφορά τους παράνομους αλλοδαπούς, που βρίσκονται στην Ελλάδα, καμία επίσημη καταμέτρηση δεν έχει γίνει ακόμη. Το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Εσωτερικών, (Ι.ΜΕ.ΠΟ.) το 2009 μιλούσε για 250.000 (βλ. σχετικά διαδικτυακές διευθύνσεις www.imepo.gr και www.ypes.gr). Την ίδια χρονιά η Κομισιόν μιλούσε για 280.000 - 300.000. Η ΕΛ. ΑΣ. εκτιμά το σημερινό αριθμό των παράνομων μεταναστών σε 300.000-350.000 ανθρώπους¹⁴. Το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) εκτιμά ότι υπάρχουν στη χώρα

¹² Δεληθανάση, Μαρία. «Τα είκοσι χρόνια που άλλαξαν τη χώρα». Εφημερίδα *Καθημερινή Της Κυριακής*-Αθήνα, φύλλο 30-1-2011.

¹³ *Εφημερίδα Καθημερινή*-Αθήνα, φύλλο 2-10-2010, σελ..1,5.

¹⁴ Καλύβας, Στάθης και Μυλωνάς, Χάρης. «Ευλογία ή κατάρα». *Εφημερίδα Η Καθημερινή της Κυριακής*-Αθήνα, φύλλο, 20-2-2011.

περίπου 470.000 παράνομοι εκ των οποίων οι 280.000 από την Αλβανία και οι υπόλοιποι από Ασία και Αφρική. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, στο πλαίσιο του προγράμματος Clandestino της Ε.Ε. μέσα στα δύο τελευταία χρόνια 2009-2010, επήλθε στην Ελλάδα σημαντική ποσοστιαία αύξηση των παράνομων μεταναστών κατά 60%¹⁵.

Ως επακόλουθο ο αριθμός των αιτήσεων για χορήγηση ασύλου στην χώρα μας αυξήθηκε εντυπωσιακά τα τελευταία χρόνια. Από τις 19.000 αιτήσεις το 2008, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που ανακοίνωσε το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, έως τις 24 Μαρτίου 2011 εκκρεμούσαν σε Α΄ και Β΄ βαθμό συνολικά 55.958 αιτήματα χορήγησης ασύλου, από τα οποία είχαν εξεταστεί μόλις τα 1061. Από τις 904 υποθέσεις Α΄ βαθμού, οι 866 απορρίφθηκαν, δηλαδή ποσοστό πάνω από 95%, σε 33 υποθέσεις χορηγήθηκε επικουρική προστασία και μόλις 5 υποθέσεις έχει χορηγηθεί άσυλο¹⁶.

3. Γεωγραφικά χαρακτηριστικά του μεταναστευτικού φαινομένου στην Ελλάδα.

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε, από το Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και τον καθηγητή δημογραφίας Βύρωνα Κοτζαμάνη, σχετικά με τις πληθυσμιακές μεταβολές των μεταναστών για την δεκαετία 1991-2001, διαπιστώθηκε ότι οι αλλοδαποί υπερσυγκεντρώνονται στα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα και Θεσσαλονίκη), καθώς και στις γειτονικές πόλεις και νομούς. Αντίθετα στους 32 από τους 52 νομούς της χώρας, το ποσοστό των αλλοδαπών είναι σχετικά συρρικνωμένο, μόλις 6%. Στο ¼ των νομών το ποσοστό υπερβαίνει το 8%. Ελάχιστοι συγκριτικά αλλοδαποί υπάρχουν στην Θράκη, την Αν. Μακεδονία και στο δυτικό τμήμα της ηπειρωτικής κεντρικής χώρας, ενώ αρκετοί ζούνε στα νησιά των Κυκλάδων, στα Δωδεκάνησα, στην κεντρική και δυτική Πελοπόννησο και στα Ιόνια νησιά. Οι αλλοδαποί που προέρχονται από ανεπτυγμένες χώρες συγκεντρώνονται πάνω από το μέσο όρο στα Ιόνια νησιά, στα Δωδεκάνησα, στη Χίο και την Κρήτη. Οι μετανάστες που

¹⁵ Δεληθανάση Μαρία. «Τα είκοσι χρόνια που άλλαξαν τη χώρα». *Εφημερίδα Καθημερινή Της Κυριακής*-Αθήνα, φύλλο 30-1-2011.

¹⁶ Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, στατιστικά στοιχεία αιτήσεων ασύλου, 2010, και *Εφημερίδα Σαββατιάτικη Ελευθεροτυπία*-Αθήνα, φύλλο 2-4-2011, σελ.41.

προέρχονται από λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, σχεδόν αποκλειστικά εδρεύουν στους νομούς Αττικής, Βοιωτίας και Ευβοίας. Οι μετανάστες προερχόμενοι από τις χώρες του πρώην σοσιαλιστικές χώρες, πλην Βαλκανίων, βρίσκονται κυρίως στην Βόρεια Ελλάδα, ενώ οι προερχόμενοι από τις χώρες της Βαλκανικής χερσονήσου, συγκεντρώνονται σε μεγάλα ποσοστά, στην Ήπειρο, στη Θεσσαλία, στη Στερεά Ελλάδα και την Δυτική Πελοπόννησο. Οι Αλβανοί που αποτελούν σχεδόν το 90% των προερχόμενων μεταναστών από την Βαλκανική, κυρίως υπερ-συγκεντρώνονται στην Ήπειρο και την Θεσσαλία¹⁷. Σε ότι αφορά ειδικότερα την πόλη της Αθήνας, οι μετανάστες, όσο περισσότερα χρόνια μένουν στην Ελλάδα και εντάσσονται στο εργατικό δυναμικό της χώρας, τόσο ευκολότερα μετακινούνται ολοένα πιο μακριά από το κέντρο. Δεν είναι τυχαίο, ότι η μεγαλύτερη εθνοτική ομάδα μεταναστών, οι Αλβανοί, έχουν διασκορπιστεί σε πολλές γειτονιές και παρουσιάζουν μεγάλη διασπορά και τάση συγχώνευσης με τον ελληνικό πληθυσμό. Ο ερευνητής του ΕΛΙΑΜΕΠ, Θάνος Μαρούκης, ισχυρίζεται σχετικά ότι, *«οι μετανάστες επιλέγουν περιοχές με φθηνό κτιριακό απόθεμα, και με φθηνά ενοίκια. Ενδεικτικό παράδειγμα είναι η Κυψέλη. Οι μεσοαστοί κάτοικοί της μετακινήθηκαν σταδιακά προς τα βόρεια, με αποτέλεσμα να εγκατασταθούν εκεί πολλοί μετανάστες από την Αλβανία»*¹⁸. Μελετώντας την κατάσταση των μη νομίμων μεταναστών στη χώρα, ο ίδιος ερευνητής τους διαχωρίζει σε δύο κατηγορίες: τις κοινότητες που διαβιούν αρκετά χρόνια στην Ελλάδα και τις νεοσυσταθείσες κοινότητες. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν κυρίως οι Αλβανοί, οι Πακιστανοί, οι Γεωργιανοί και οι Μπαγκλαντεσιανοί. Σε ότι αφορά ειδικότερα την εργασιακή κατάσταση των Αλβανών, εξαιτίας της ανεργίας, μεγάλος αριθμός νόμιμων μεταναστών έχει απολέσει τη νομιμότητα, και έχει εξαναγκασθεί να επιστρέψει στην Αλβανία. Ομοίως, μεγάλος αριθμός μη νομίμων, επιστρέφει στην Αλβανία και εισέρχεται παράνομα στην Ελλάδα, μόνο για εποχιακή εργασία στον αγροτικό κυρίως τομέα. Οι μη νόμιμοι Πακιστανοί απασχολούνται σχεδόν αποκλειστικά στον αγροτικό τομέα, με μειωμένες πλέον αποδοχές, λόγω της οικονομικής κρίσης. Είναι χαρακτηριστικό, ότι το μεροκάματο των μη νομίμων Πακιστανών, δεν ξεπερνά σήμερα τα 6-15 ευρώ. Οι Μπαγκλαντεσιανοί επιβιώνουν μεταξύ αγρών, πώλησης μικρό-αντικειμένων στο δρόμο και επαιτείας στα φανάρια. Τη δεύτερη κατηγορία αλλοδαπών αποτελούν οι

¹⁷Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, και *Εφημερίδα Ελευθεροτυπία*, φύλλο 19-1-2011, σελ. 20, 45.

¹⁸*Εφημερίδα Καθημερινή της Κυριακής*, φύλλο 17-10-2010.

«νεοσυσταθείσες» κοινότητες Αφγανών, Σομαλών, Αλγερινών, Μαροκινών και προερχομένων από κράτη της δυτικής και υποσαχάριας Αφρικής. Για αυτούς, η Ελλάδα αποτελεί προσωρινή χώρα υποδοχής, καθώς επιδιώκουν την μετάβασή τους σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Εργάζονται περιστασιακά σε χειρονακτικές εργασίες, αμειβόμενοι με ελάχιστα χρήματα. Ζουν με δανεικά από φίλους, ή συγγενείς. Κάποιοι ασχολούνται με το υπαίθριο μικρό-εμπόριο, με βασική πελατεία άλλους μετανάστες¹⁹.

4. Η προσπάθεια αντιμετώπισης του μεταναστευτικού ζητήματος στην Ελλάδα: Η πολυνομία έφερε αποτέλεσμα;

Το ελληνικό κράτος αντέδρασε σχετικά γρήγορα στις νέες συνθήκες που επέφερε το άνοιγμα των συνόρων και η κάθοδος προς την χώρα μας, των πρώτων μεταναστευτικών ροών από τις παρευξείνιες χώρες, την Αλβανία και την Βόρεια Ήπειρο. Το ζήτημα της λαθρομετανάστευσης στην ελληνική έννομη τάξη αρχικώς ρυθμίστηκε από το νόμο 1975/1991 ΦΕΚ Α'184/4-12-1991, όπως αυτός τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε από το ν. 2452/1996 και το ν. 2713/1999. Παλαιότερα, βασικό νομοθέτημα για την εγκατάσταση και κίνηση των αλλοδαπών υπήρξε ο νόμος 4310/1929 με τις τροποποιήσεις με το άρθρο 19 του ν. 1941/1991, μέχρι και την κατάργησή τους, από το άρθρο 36 του 1975/1991²⁰. Ο νόμος 1975/1991, αφενός θεμελίωσε με λεπτομέρειες τις πρώτες αστυνομικές μονάδες φύλαξης και καταπολέμησης της λαθρομετανάστευσης (αρθ. 5) και αφετέρου επιχείρησε να κωδικοποιήσει την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών, αλλά κυρίως να ρυθμίσει την εργασιακή τους κατάσταση και την διαδικασία αναγνώρισης και περίθαλψης των ομογενών προσφύγων²¹. Η προσπάθεια νομοθετικής ρύθμισης του ζητήματος, συμπληρώθηκε από ένα ευρύ πρόγραμμα υποδοχής, παροχής ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης (άρθρο 24παρ.2). Αν και η πρώτη αυτή προσπάθεια νομοθετικής πρόβλεψης, θεωρήθηκε αρκετά πετυχημένη για τα δεδομένα της εποχής, η ελαστικότητα των προβλεπόμενων κριτηρίων για την διαδικασία αναγνώρισης των αιτούντων άσυλο ως ομογενών, επέφερε κατάχρηση του νόμου και από μη ομογενείς, που με εύκολες και χαλαρές διοικητικές διαδικασίες απολάμβαναν την αναγνώρισή τους ως ομογενείς πρόσφυγες, αλλά και όλων των

¹⁹ *Εφημερίδα Καθημερινή της Κυριακής*, φύλλο 16-1-2011.

²⁰ Χλούπης Γ. (2005), σελ. 100.

²¹ Κακκαλής Π. (2004), σελ 88-94.

πλεονεκτημάτων που αυτή η αναγνώριση επέφερε. Αποτέλεσμα ήταν η είσοδος στην Ελλάδα πολλαπλάσιου του αναμενόμενου αριθμού προσφύγων ομογενών και μη. Το πρόβλημα παράνομης ή και νόμιμης εισαγωγής προσφύγων κυρίως από την Αλβανία, στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1990 διογκώθηκε και άρχισε να παίρνει πολύπλευρες διαστάσεις. Αυτή την φορά το ελληνικό κράτος αρκετά καθυστερημένα, όπως συνήθως συμβαίνει σε όλους τους τομείς διοίκησης, παρενέβη θεραπευτικά και όχι προληπτικά, για να διαχειριστεί την ήδη διαμορφωθείσα κατάσταση. Θεσπίστηκε έτσι ο νόμος 2622/1998 ΦΕΚ Α΄138/25-6-1998²², για την οργάνωση ολοκληρωμένης συνοριακής φύλαξης και απώθησης των λαθρομεταναστών αλλά και ο νόμος 2452/1998 που προέβλεπε διατάξεις υποστηρικτικές για την κοινωνική ένταξη, την οικονομική και εργασιακή αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών προσφύγων και άλλων αλλοδαπών. Το Π.Δ. 189/1998 ενίσχυσε και βελτίωσε την εφαρμογή του ν. 2622/1998²³. Το εν λόγω Π.Δ. θα μπορούσε να θεωρηθεί ως το πρώτο ουσιαστικό νομοθέτημα μεταναστευτικής πολιτικής, καθώς προέβλεπε σχετικές διατάξεις για την διαδικασία παροχής άδειας εργασίας, επαγγελματικής αποκατάστασης των προσφύγων και αιτούντων άσυλο και των προσωρινά διαμενόντων στην ελληνική επικράτεια για ανθρωπιστικούς λόγους. Σύμφωνα με το άρθρο 3 του Π.Δ. 189/1998 αρμόδιος φορέας προβλεπόταν ο ΟΑΕΔ για να εκδίδει τη λεγόμενη «πράσινη κάρτα» παραμονής. Μέχρι το 2000 είχαν νομιμοποιηθεί περίπου 371.000 παράνομοι μετανάστες²⁴. Επιπλέον το Π.Δ. 61/1999 συγκεκριμενοποιούσε την διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού ως πρόσφυγα, τις διαδικασίες απέλασης αλλά και εισόδου μελών της οικογένειας των ήδη εισηγμένων στην ελληνική επικράτεια αλλοδαπών²⁵. Το 2000 ψηφίζεται ο νόμος 2790/2000 Φ.Ε.Κ. Α΄24/16-2-2000²⁶, για την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας, την στεγαστική, επαγγελματική, εκπαιδευτική, πολιτιστική αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση, ως μια πιο στοχευόμενη προσπάθεια κοινωνικής ένταξης των ομογενών. Ο νόμος αυτός, χαρακτηρίζεται από νομική και πολιτική έμπνευση και σχεδιασμό. Παρόλα αυτά, τα περιορισμένα οικονομικά δεδομένα σε σύγκριση με τα μεγάλα οικονομικά αποθέματα, που απαιτούνται από τον κρατικό και διοικητικό μηχανισμό, προκειμένου να εφαρμοστεί μια τέτοια φιλόδοξη μεταναστευτική

²²Κακκαλής Π. (2004), σελ 167-173.

²³Κακκαλής Π. (2004), σελ 345-348.

²⁴Δελιθανάση Μαρία. «Τα είκοσι χρόνια που άλλαξαν τη χώρα». *Εφημερίδα Καθημερινή Της Κυριακής*-Αθήνα, φύλλο 30-1-2011.

²⁵Κακκαλής Π. (2004), σελ. 330-344.

²⁶Κακκαλής Π. (2004), σελ. 213-228.

πολιτική, που αφορά μόνο σε όσους έχουν την νομική αναγνώριση του ομογενούς από την τέως Σοβιετική Ένωση, ανέτρεψε σε πολλές περιπτώσεις και το πνεύμα και την διάθεση του νομοθέτη.

Ο επόμενος μεταναστευτικός νόμος 2910/2001 ΦΕΚ Α΄91, (όπως τροποποιήθηκε με τους ν.3013/2002, 3068/2002, και 3202/2003), αποτελεί ίσως το πιο πλήρες νομοθέτημα, για την ποικιλία και την πολυμορφία των διατάξεών του. Μεταφέρει την αρμοδιότητα των μεταναστών από το υπ. Εργασίας στο υπ. Εσωτερικών και επιχειρεί να επιλύσει το σύνολο των ζητημάτων, νομικών (είσοδο, έξοδο, παραμονή, αναγνώριση, πολιτογράφηση, κτήση ιθαγένειας), αλλά και πλήθος εργασιακών, εκπαιδευτικών και άλλων κοινωνικών ζητημάτων, που προκύπτουν από την μετανάστευση και την λαθρομετανάστευση²⁷. Στα θετικά του, μπορούν να υπαχθούν η εναρμόνιση με δεσμεύσεις από διεθνείς συμβάσεις (άρθρο 2), η συστηματική ρύθμιση της οικογενειακής συνένωσης (άρθρα 22-33), η πρόσβαση στην εκπαίδευση (άρθρο 40), η αναστολή απέλασης όσων καταγγέλλουν πράξεις προαγωγής σε πορνεία (άρθρο 44), η σύσταση Ν.Π.Ι.Δ. με την επωνυμία «Κέντρο Μελέτης της Μετανάστευσης» (άρθρο 73)²⁸, αντικείμενο του οποίου είναι η έρευνα και η μελέτη σε επιστημονικό επίπεδο για την χάραξη και την εφαρμογή μακρόπνοής μεταναστευτικής πολιτικής²⁹. Καθώς το μείζον πρόβλημα όλων των μεταναστευτικών νόμων είναι η ασυνέχεια, με τον νόμο 2910/2001 κάποιοι νομοποιηθέντες μετανάστες με τους προηγούμενους νόμους, απώλεσαν τα δικαιώματά τους. Τελικά κατάφεραν με τον 2910/2001 να νομιμοποιηθούν μόλις 351.000 αλλοδαποί («παλαιοί» και «νέοι» μαζί)³⁰.

Ο νέος μεταναστευτικός νόμος έρχεται το 2005. Πρόκειται για τον νόμο 3386/2005 ΦΕΚ 212/23-8-2005). Με αμφισβητήσιμης αποτελεσματικότητας διατάξεις, προσδοκά να αποσυμφορήσει την κρατική διοίκηση από τις χιλιάδες εκκρεμείς υποθέσεις ασύλου και αιτήσεις αδειών παραμονής και να εγκαινιάσει μια μεταναστευτική πολιτική ευρύτατης νομιμοποίησης. Προέβλεπε την πλήρη νομιμοποίηση, όλων των παράνομων μεταναστών, που εισήχθησαν με νόμιμο ή

²⁷Κακκαλής Π. (2004), σελ. 3-87.

²⁸Χλούπης Γ. (2005), σελ. 101.

²⁹Καρύδης Βασ. «Το νέο σχέδιο νόμου για την μεταναστευτική πολιτική ή «Ώδιεν όρος και έτεκε μυν»», *Ποιν. Δικαιοσύνη* 11/2000, σελ.1127.

³⁰Δεληθανάση Μαρία. «Τα είκοσι χρόνια που άλλαξαν τη χώρα». *Εφημερίδα Καθημερινή Της Κυριακής*-Αθήνα, φύλλο 30-1-2011.

παράνομο τρόπο στην ελληνική επικράτεια μέχρι την 31^η-12-2004. Αποτέλεσμα της εφαρμογής του, ήταν να επιτραπεί αρχικά η νομιμοποίηση 180.000 επιπλέον όσων είχαν ήδη άδεια διαμονής. Το 90% αυτών των 180.000 ήσαν πρόσφυγες και μετανάστες που είχαν χάσει την άδεια νομιμότητας με διάφορους παλαιότερους νόμους. Μέχρι τα τέλη του 2007, ο αριθμός των νομίμων μεταναστών ανερχόταν σε 630.000, κάνοντας χρήση των ευεργετικών διατάξεων του 3386/2005. Ως προς την διαχείριση της νόμιμης μετανάστευσης ο ν. 3386/2005, με υπερβατική πρόθεση για την ομαλή κοινωνική ένταξη των μεταναστών ως αμφίδρομη διαδικασία βασισμένη σε αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις, την προστασία, των θυμάτων του trafficking (άρθρα 46-51), την καταπολέμηση των διακρίσεων μεταξύ των μεταναστών (άρθρο 72 για την πρόσβαση στην εκπαίδευση), την οικογενειακή επανένωση τους, αλλά και την οριοθέτηση χορήγηση αδειών παραμονής για εξαιρετικούς και ανθρωπιστικούς λόγους (άρθρα 44-45), η εφαρμογή του εγκλωβίστηκε τελικά από σημαντικά γραφειοκρατικά και διαδικαστικά προβλήματα, που ακύρωσαν εκ θεμελίων τις όποιες καλές προθέσεις διατυπώθηκαν στον νόμο. Επιπρόσθετα το βασικότερο ελάττωμα του νόμου αυτού, θεωρήθηκε η εξάρτηση της νομιμότητας αποκλειστικά από την προσκόμιση συγκεκριμένων αριθμό ενσήμων, που ενέταξαν τους μετανάστες σε μια λογική αγοροπωλησίας και οικονομικής διαπραγμάτευσης με τους εργοδότες ή και άλλα εργασιακά κυκλώματα που δρουν παράνομα στο χώρο των μεταναστών. Τα ένσημα, ανάλογα με την ειδικότητα ανέρχονταν σε 200 ετησίως και 2.600 ευρώ που συνήθως καλούνταν να καταβάλει ο αλλοδαπός από την τσέπη του, αφού συνήθως οι εργοδότες αρνούνται. Παράλληλα, η διεθνής οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 είχε σημαντικές επιπτώσεις. Στα τέλη του 2010, οι άδειες διαμονής μετριούνται σε 455.000. Εκκρεμεί η εξέταση 93.000 αιτήσεων, ενώ 60.000 - 80.000 άνθρωποι έχουν απολέσει τη νομιμότητα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του υπ. Εσωτερικών³¹.

Η επόμενη σημαντική νομοθετική παρέμβαση με ειδικές ρυθμίσεις μεταναστευτικής πολιτικής, υπήρξε ο ν.3536/07 Φ.Ε.Κ. 42/Α'/23-2-2007³². Ο νόμος αυτός, ενσωματώνει μια προσπάθεια επίλυσης ζητημάτων που

³¹ Δεληθανάση Μαρία. «Τα είκοσι χρόνια που άλλαξαν τη χώρα». *Εφημερίδα Καθημερινή Της Κυριακής*-Αθήνα, φύλλο 30-1-2011.

³² Νόμος 3536/07 Φ.Ε.Κ. 42/Α'/23-2-2007, Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, (βλέπε www.dsanet.gr/Nomothesia/n3536_07/).

προέκυψαν από την εφαρμογή του νόμου 3386/05. Σημαντικότερη πρωτοβουλία υπήρξε η θεσμοθέτηση Εθνικής Επιτροπής για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών (άρθρο 1), με προϊστάμενο πρόσωπο τον Υπουργό Εσωτερικών. Η Επιτροπή απαρτίζεται από εκπροσώπους, συναρμόδιων υπουργείων, κοινωνικών φορέων, διαφόρων επιμελητηρίων, μη κυβερνητικών οργανώσεων, μελών Δ.Ε.Π. και εκπροσώπων της εκκλησίας της Ελλάδος, για την εισήγηση προτάσεων και δράσεων που αφορούν την κοινωνική ένταξη των μεταναστών και την διεξαγωγή κοινωνικού διαλόγου, για τη διαμόρφωση πολιτικών, που θα προάγουν την ένταξη των μεταναστών σε όλους τους τομείς, αλλά και την κατάρτιση, παρακολούθηση και υλοποίηση επιχειρησιακών προγραμμάτων, σχετικών με την εφαρμογή της πολιτικής κοινωνικής ένταξης των μεταναστών, (άρθρο 1 παρ.2-4). Κατά το ίδιο πνεύμα και για την εξυπηρέτηση παρόμοιου στόχου προβλέπεται η σύσταση Διυπουργικής Επιτροπής Παρακολούθησης της Μεταναστευτικής Πολιτικής (άρθρο 2), με ευθύνη τον συντονισμό της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα. Η Διυπουργική Επιτροπή αποτελείται από σύνολο δεκατριών συναρμόδιων υπουργών. Αν και δεν τηρείται, η επιτροπή υποχρεωτικά οφείλει να συνέρχεται τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο. Οι νομοθετικές αυτές προβλέψεις, υπήρξαν φιλόδοξες σε ότι αφορά τους στόχους, αλλά πρακτικά η εφαρμογή του νόμου, εμφάνισε ελαττώματα και δυσλειτουργίες, καθώς το πολυπληθές και ανομοιογενές σώμα των προβλεπόμενων επιτροπών, δεν κατάφερε να αιτιολογήσει επαρκώς την ύπαρξή του. Αντιλαμβανόμενοι το ζήτημα από την ουσιαστική του πλευρά, ο ν. 3536/07, λειτούργησε διευκρινιστικά και εκσυγχρονιστικά για ρυθμίσεις σχετικές με τις προϋποθέσεις ανανέωσης αδειών παραμονής (άρθρο 4), διαμονής για λόγους σπουδών (άρθρο 10), διαμονής για θύματα trafficking (άρθρο 11), για θέματα οικογενειακής επανένωσης (άρθρο 13), για εργασιακά θέματα (άρθρο 6), και για την άσκηση επαγγελματικής και οικονομικής δραστηριότητας (άρθρα 8,9). Ωστόσο το νομοθέτημα απέτυχε στην βασική επιδίωξη του, να θέσει δηλαδή τις βάσεις για την χάραξη μακροπρόθεσμης και ουσιαστικής μεταναστευτικής πολιτικής κοινωνικής ένταξης, απασχόλησης και ενσωμάτωσης των μεταναστών στον κοινωνικό και παραγωγικό ιστό, επ' ωφελεία τόσο των ίδιων των μεταναστών όσο και του κράτους υποδοχής.

Ακολούθως, ο νέος νόμος 3838/10 ΦΕΚ 49 Α΄24-3-2010³³, αποτέλεσε την άμεση νομοθετική ρύθμιση για την απόδοση της ελληνικής ιθαγένειας κυρίως στα παιδιά των αλλοδαπών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα, αλλά και ρυθμίσεις για την εγγραφή μεταναστών στους εκλογικούς καταλόγους και αναγνώριση του δικαιωμάτος εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές εκλογές. Ο νόμος παρόλο που άνοιξε τον δρόμο για την διευθέτηση και χορήγηση με όρους ανθρωπισμού και επιείκειας της ελληνικής ιθαγένειας σε τουλάχιστον 25.000 παιδιά μεταναστών, που γεννήθηκαν μετά το 2004, δέχθηκε κριτική για αντισυνταγματικότητα. Συγκεκριμένα η ρύθμιση που προβλέπει την αυτόματη χορήγηση ιθαγένειας στα ανήλικα τέκνα αλλοδαπών που διαμένουν νομίμως πέντε χρόνια στην Ελλάδα και στα ενήλικα τέκνα νομίμων αλλοδαπών που έχουν παρακολουθήσει έξι χρόνια ελληνικό σχολείο (άρθρο 1Α παρ.1και 2) θεωρήθηκε ως αντισυνταγματική. Τελικά το Δ΄ Τμήμα του ΣτΕ με την απόφαση 350/2011, έκρινε ως συνταγματικές τις διατάξεις αυτές κρίνοντας ως «αθρόα» την αυτόματη χορήγηση ιθαγένειας λόγω της εξατομίκευσης της εξέτασης των αιτημάτων χορήγησης ιθαγένειας³⁴. Ο ν.3838/2010 προσβλέπει να περιορίσει την κωλυσιεργία και αδιαφάνεια στην εξέταση των αιτήσεων για πολιτογράφηση και για να διασφαλίσει τη διαφάνεια, μεταθέτει την ευθύνη για την εξέταση των αιτήσεων από το υπ. Εσωτερικών στην Περιφέρεια και τις Επιτροπές Πολιτογράφησης (άρθρο 7). Οι επιτροπές αυτές απαρτίζονται από κρατικούς υπαλλήλους της Περιφέρειας και της διεύθυνσης Ιθαγένειας, μέλος ΔΕΠ από πανεπιστήμιο της Περιφέρειας, και εκπρόσωπο από την Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (άρθρο 12). Πρακτικός στόχος της νομοθετικής αυτής ρύθμισης ήταν η εξέταση ετησίως περίπου 10.000 φακέλων από τις χιλιάδες που εκκρεμούσαν μέχρι το 2010 (180.000 μόνο από ομογενείς)³⁵. Σε πολιτικό επίπεδο πολλοί είναι αυτοί (πολιτικοί αλλά και πανεπιστημιακοί)³⁶ που χαρακτηρίζουν τον νόμο 3838/2010, ως νομοθέτημα που οδηγεί σε μαζική πολιτογράφηση χωρίς ασφαλιστικές δικλίδες, ακυρώνοντας την παιδεία, τον

³³ Νόμος 3838/10 ΦΕΚ 49 Α΄24-3-2010, Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις.

³⁴ Δεληθανάση, Μαρία. « Η απόδοση ιθαγένειας και ο όρος αίματος». *Εφημερίδα Καθημερινή της Κυριακής*-Αθήνα, 6-2-2011.

³⁵ Δεληθανάση, Μαρία. « Η απόδοση ιθαγένειας και ο όρος αίματος». *Εφημερίδα Καθημερινή της Κυριακής*-Αθήνα, 6-2-2011.

³⁶ Παυλόπουλος Προκόπης. «Η ελληνική ιθαγένεια σημαία ευκαιρίας για μετανάστες;». *Επίκαιρα τευχ.* 10-16/2/2011, σελ 130-131, και Συρίγος Άγγελος. «Παρατηρήσεις και προτάσεις για βελτίωση στο νομοσχέδιο για την απόδοση ιθαγένειας». *Φιλ. Έμφαση τευχ.* 42 (1-3/2010) σελ. 123-126.

πολιτισμό και την διαδικασία εκπαίδευσης, ως παράγοντες ενσωμάτωσης των μεταναστών, με αποτέλεσμα να μετατραπεί η Ελλάδα σε χώρα παράλληλων κοινωνιών και χώρα ευκαιρίας για την απόκτηση ελληνικής ιθαγένειας, διευρύνοντας την επικινδυνότητα μεγιστοποίησης των κοινωνικό-πολιτικών και οικονομικών προβλημάτων και καταστρώντας την Ελλάδα σε πόλο έλξης για νέους μετανάστες από την Ασία και την Αφρική. Άλλοι ειδικοί³⁷, επικεντρώνουν την κριτική τους σε βάρος του συγκεκριμένου νόμου, για την ασυμφωνία του με την ισχύουσα νομοθεσία άλλων ευρωπαϊκών κρατών, σχετικά με τον έλεγχο των διεθνών μεταναστευτικών ροών, την υποχώρηση ως κριτηρίου απόδοσης ιθαγένειας, του ελληνικού και ευρωπαϊκού πολιτιστικού και ιστορικού πλαισίου αξιών, που οδηγεί τελικά σε μείωση του κοινωνικού ελέγχου, σε αποδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και της συλλογικής κοινωνικής συνείδησης και ταυτότητας.

Το τεράστιο νομοθετικό έργο που παρήχθη τις τελευταίες δεκαετίες, δεν αντιμετώπισε αποτελεσματικά τα σοβαρά ζητήματα (κοινωνικά, οικονομικά, εργασιακά, εγκληματικότητας κ.α.) που δημιούργησε στη χώρα, το τεράστιο κύμα λαθρομετανάστευσης. **Ο έλληνας νομοθέτης, αναγνωρίζοντας το μέγεθος του προβλήματος, επιχείρησε εκ νέου με την ψήφιση του ν. 3907/2011 ΦΕΚ Α-7 26-1-2011³⁸ να παρέμβει στον «καθαρισμό» της παράνομης μετανάστευσης και τον περιορισμό της εγκληματικότητας στο ιστορικό και εμπορικό κέντρο της Αθήνας³⁹.** Σύμφωνα με το ανακοινωθέν της διυπουργικής επιτροπής που εισηγήθηκε την ψήφιση του νόμου, γίνεται προσπάθεια, πρώτον διαμόρφωσης ενός νομικού πλαισίου το οποίο να επιτρέπει, την αυστηρή αλλά άμεση εξέταση των αιτήσεων ασύλου, δεύτερον αντιμετώπισης του ζητήματος με ανθρωπιστικό τρόπο, τρίτον σύστασης χώρων υποδοχής των μεταναστών που επιχειρούν να περάσουν παράνομα στην Ελλάδα, με συνθήκες ανθρώπινης αξιοπρέπειας και τέταρτον ανακούφισης του κέντρου της Αθήνας από το συνδυασμό του φαινομένου, παράνομων δραστηριοτήτων και εγκληματικότητας, που προκύπτει

³⁷ Κωτούλας Ιωάννης. «Αρχές μιας σύγχρονης μεταναστευτικής πολιτικής». Επίκαιρα τευχ.42 (5-11/8/2010), σελ. 68-69.

³⁸ Νόμος 3907/2011 ΦΕΚ Α-7 26-1-2011 Για την Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής και την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2008.

³⁹ *Εφημερίδα Καθημερινή της Κυριακής*, ένθετο περιοδικό «Κ», «Η Αθήνα θέλει πίσω το κέντρο της» φύλλο 30-1-2011, σελ.24-33.

από την ανεξέλεγκτη παρουσία μη νόμιμων μεταναστών, και μεταναστών οι οποίοι για πολλά χρόνια βρίσκονται στη χώρα περιμένοντας να εξεταστεί η αίτηση ασύλου τους, (σχετικά στατιστικά στοιχεία για εκκρεμείς αιτήσεις χορήγησης ασύλου τίθενται παραπάνω).

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου, οι διατάξεις προσβλέπουν στην αντιμετώπιση προβλημάτων που προέκυψαν από το προϋπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, όπως α) η μη πρόβλεψη έγκυρης διαδικασίας πιστοποίησης της ταυτότητας των λαθρομεταναστών, β) η μη κατηγοριοποίηση των ατόμων που πραγματικά χρήζουν διεθνούς και ανθρωπιστικής προστασίας, γ) η μη συλλογή χρήσιμων πληροφοριών για τα πρόσωπα αυτά, δ) η έλλειψη ενημέρωσης και παροχής στους μετανάστες συμβουλευτικών υπηρεσιών για την αποφυγή της εύκολης θυματοποίησής τους, από κυκλώματα οργανωμένου εγκλήματος ε) ο ελλιπής ιατρικός έλεγχος των αλλοδαπών, στ) η εμπορευματοποίηση της επιδίωξης των μεταναστών για νόμιμη διαμονή από οργανωμένα κυκλώματα εκμετάλλευσης, που υποκινούν τους μετανάστες σε άλλες παράνομες συμπεριφορές, όπως διαφθορά της δημόσιας διοίκησης, χρηματισμούς υπαλλήλων, πλαστογραφίες, εικονικούς γάμους, υιοθεσίες κ.α.⁴⁰

Για την επίτευξη του σκοπού, ο νέος νόμος εκτός από την αυτοτελή ίδρυση και στελέχωση Υπηρεσίας Ασύλου (άρθρα 1-5) και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής (άρθρα 6-14), προβλέπει νέα διαδικασία εθελοντικού επαναπατρισμού για όσους εκ των μεταναστών ήρθαν στην Ελλάδα και δεν μπόρεσαν να μείνουν (άρθρο 22) και εξανθρωπισμένη διαδικασία για εκείνους που δεν έχουν δικαίωμα για διεθνή προστασία και παροχή ασύλου (άρθρα 34-39). Επιπλέον δύνεται η δυνατότητα στις Αρχές κατά περίπτωση να χορηγούν για λόγους ευσπλαχνίας και ανθρωπισμού άδεια διαμονής σε παράνομους μετανάστες (άρθρο 21 παρ. 4). Ωστόσο σημαντικά αποτελέσματα δεν μπορούμε ακόμη να αποτιμηθούν, λόγω της μικρής χρονικά περιόδου εφαρμογής του νόμου. Οι επικριτές του συγκεκριμένου νομοθετήματος, επικεντρώνουν την κριτική τους στο μεγάλο οικονομικό κόστος, δυσβάστακτο για την υπό πτώχευση Ελλάδα. Η Γενική Γραμματεία Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής του Υπ. Εσωτερικών έχει

⁴⁰ Βλέπε Αιτιολογική Έκθεση νόμου 3907/11 προς την Βουλή των Ελλήνων, 14-12-2010.

προϋπολογίσει, ότι απαιτούνται ετησίως εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ, που προκύπτουν από την εφαρμογή του νόμου για την μέριμνα των κέντρων προσωρινής φιλοξενίας των λαθρομεταναστών, την σίτιση, τον ιματισμό, την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, την διαμονή τους σε νοσοκομεία, τα έξοδα επαναπατρισμού τους, και τα λοιπά αναγκαία έξοδα του δημοσίου⁴¹. Επιπρόσθετα, για την ουσιαστική λειτουργικότητα του νόμου απαιτούνται, ταχύτερες διαδικασίες εφαρμογής, χάραξη γενναίας κοινωνικής πολιτικής για την άμβλυνση των διαφορών που προκύπτουν από τον λιμνάζοντα όγκο των λαθρομεταναστών και λήψη μέτρων και πρωτοβουλιών κοινωνικού και όχι αστυνομικού χαρακτήρα, καθώς αφενός ο αριθμός των υπαγομένων σε προσφυγικό ή ανθρωπιστικό καθεστώς συνεχώς μεγαλώνει, και αφετέρου οι απαραίτητες δομές στη δημόσια διοίκηση θα αργήσουν να συγκροτηθούν και θα χρειασθεί σημαντικό χρονικό διάστημα για να τεθούν πλήρως σε λειτουργία⁴². Ως αποτέλεσμα, θα συνεχίζεται η συσσώρευση λαθρομεταναστών και η χώρα μας που θα παραμένει η μεγαλύτερη πύλη εισόδου και παραμονής μη νομίμων αλλοδαπών στην Ευρώπη (κατά 82% σύμφωνα με στοιχεία της Frontex)⁴³ με όλα τα συγκοινωνούντα προβλήματα που προκύπτουν.

Συμπερασματικά: Η διάσταση του μεταναστευτικού ζητήματος στην Ελλάδα αποτυπώνεται στην ομιλία του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη, στην Επιτροπή Μετανάστευσης και Προσφύγων της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, που πραγματοποιήθηκε την 1^η Ιουνίου 2011:

«Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα αντιμετωπίζει μείζονα προβλήματα από τις ροές των παράνομων μεταναστών... Οι αλλοδαποί που έρχονται στην Ελλάδα στην μεγάλη τους πλειοψηφία πλειονότητα, έχουν τελικό σκοπό να φτάσουν σε κάποια άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Έτσι βασική τους επιδίωξη είναι να μην συλληφθούν, οργανώνοντας αναπόσπαστοι τα σχέδια φυγής τους στην υπόλοιπη Ευρώπη. Συνήθως κατευθύνονται στην Αθήνα, όπου προσπαθούν να δικτυωθούν και να περάσουν στην Δυτική Ευρώπη. Πρόσφατα, οι παράγοντες που

⁴¹ Συμεωνίδης Ιωάννης. «Ελληνικό Δημόσιο: εκατοντάδες εκατομμύρια για τους μετανάστες». *Επίκαιρα-Φάκελος Μετανάστευση*, τεύχος 3-9/2/2011, σελ. 36-37.

⁴² Γεωργιάδης Πάτροκλος., και Κοντογιάννη Αθηνά. «Από τη μηδενική ανοχή στις έμμεσες μαζικές νομιμοποιήσεις». *Επίκαιρα*, 17-23/3/2011, σελ. 62-63.

⁴³ *Εφημερίδα Καθημερινή της Κυριακής*, φύλλο 12-9-2010.

επηρεάζουν την δημιουργία μεταναστευτικών ροών επιβαρύνθηκαν από την πολιτική αστάθεια των χωρών της Βόρειας Αφρικής. Η παράνομη μετανάστευση είναι ένα πρόβλημα που πληγώνει την Ελλάδα πολλαπλώς. Οι επιπτώσεις στην ελληνική κοινωνία και την οικονομία μας είναι πολύ μεγάλες. Η χώρα μας δεν αντέχει άλλο. Η ελληνική κοινωνία έφτασε στα όρια της...Στην Ελλάδα θα παραμείνουν μόνο οι μετανάστες που έχουν δικαίωμα διεθνούς προστασίας ή δικαίωμα ασύλου και εκείνοι που έχουν άδειες νόμιμης εργασίας και παραμονής στην χώρα μας. Κανείς άλλος. Οι υπόλοιποι θα φύγουν από την Ελλάδα»⁴⁴.

5. Αλλά τι θα γίνει εάν κάποτε φύγουν;

Τελικά, αν δεν είχαμε μετανάστες, τι θα είχε συμβεί; Αν κάποια μέρα το όνειρο κάποιων, γινόταν πραγματικότητα και οι ξένοι εξαφανιζόταν ως δια μαγείας από την Ελλάδα, δεν θα είχαμε προβλήματα, οικονομικά, κοινωνικά, και εγκληματικότητα;

Στις ΗΠΑ η πρώτη απεργία μεταναστών πραγματοποιήθηκε το 2006, όταν οι νέες γενιές μεταναστών απείχαν από την εργασία τους και την κατανάλωση για μία ημέρα. Την «Ημέρα Χωρίς τον Μετανάστη», όπως ονομάστηκε, παρέλυσαν ολόκληρες πόλεις, υπολειτούργησαν σταθμοί του μετρό και αεροδρόμια, ακινητοποιήθηκαν λιμάνια, αγροκαλλιέργειες, βιομηχανίες, εμπορικά κέντρα και γνωστές αλυσίδες εστιατορίων. Ομοίως στη Γαλλία, Ισπανία και Ιταλία, οι μετανάστες απείργησαν καθολικά την 1^η Μαρτίου 2010, όπου καταγράφηκαν παρόμοιες συνέπειες στην οικονομία και το εμπόριο⁴⁵.

Στην Βρετανία, σύμφωνα με έρευνα του Κρίστιαν Ντάστμαν, επικεφαλής του Κέντρου Ερευνών και Αναλύσεων για την Μετανάστευση στο University College London, με εκτιμήσεις του Μάρτιν Ρουθ, οικονομικού ερευνητή και αναλυτή του Κέντρου Μετανάστευσης, Πολιτικής, και Κοινωνίας του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, και με υπολογισμούς του Βρετανικού Υπουργείου Οικονομικών, η μετανάστευση έχει σημαντική συνεισφορά στον δημόσιο τομέα της Βρετανίας. Το

⁴⁴ *Περιοδικό Αστυνομική Ανασκόπηση*, έκδοση Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, τεύχος Μάιος-Ιούνιος 2011, σελ.14-17.

⁴⁵ *Εφημερίδα Ελευθεροτυπία*, φύλλο 13-1-2010.

ΑΕΠ της χώρας ωφελείται από την εργασία των μεταναστών, οι μετανάστες, αυτοί τουλάχιστον που εισέρχονται νόμιμα στην Βρετανία για να εργαστούν, προσκομίζουν περισσότερα οικονομικά οφέλη παρά προβλήματα στην Βρετανική οικονομία και συνεπώς η μείωση του αριθμού των μεταναστών που υποσχέθηκε η κυβέρνηση, θα δημιουργούσε σοβαρό πρόβλημα στα δημοσιονομικά της χώρας⁴⁶.

Σε ότι αφορά στην χώρα μας, προσφάτως, η εφημερίδα Ελευθεροτυπία μέσα από το ένθετο περιοδικό της «Ε»⁴⁷ στηριγμένη σε μελέτες του α) Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών, υπό τον Αν. Καθηγητή Αντώνη Κόντη, β) μελέτη του Καθηγητή Σάββα Ρομπόλη, γ) του Μεσογειακού Παρατηρητήριου Μετανάστευσης του Παντείου Πανεπιστημίου, δ) σε έρευνες του Ι.ΜΕ.ΠΟ. (Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής του Υπ. Εσωτερικών), ε) του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. (Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του Υπ. Παιδείας) στ) του Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ και σε στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, κατέληξε, ότι οι μετανάστες συνεισφέρουν σημαντικά στην εθνική οικονομία, στα έσοδα των ασφαλιστικών ταμείων και στο δημογραφικό. Συγκεκριμένα σύμφωνα με τα συμπεράσματα της συγκριτικής και συνδυαστικής μελέτης των προαναφερόμενων πηγών, εάν οι μετανάστες εγκαταλείψουν τις περίπου 450.000 θέσεις εργασίας που κατέχουν, οι Έλληνες δεν θα καταφέρουν να τις καλύψουν. Περισσότερες από 150.000 θέσεις θα μείνουν κενές, είτε επειδή ορισμένες εργασίες θεωρούνται βαριές, βρόμικες, επικίνδυνες, άχαρες, απαξιωμένες και καθόλου ελκυστικές, καθώς συγκαταλέγονται στις κατώτατες θέσεις της εργασιακής ιεραρχίας, είτε επειδή οι προσφερόμενες αμοιβές είναι αισθητά χαμηλότερες, περίπου 50-60% του νόμιμου ημερομισθίου. Επιπρόσθετα, αν οι μετανάστες εξαφανιστούν, η ύφεση θα βαθαίνει καθώς το ΑΕΠ θα συρρικνωθεί κι άλλο. Συγκεκριμένα, η συμβολή των νόμιμων μεταναστών στο ΑΕΠ αγγίζει το 2,2% και των παράνομων το 0,7%. Τα έσοδα του κράτους από τις εισφορές φόρων θα περιοριστούν και το έλλειμμα θα αυξάνεται⁴⁸. Το 11% των ασφαλιστικών εισφορών, προέρχονται από μετανάστες. Οι περίπου 500.000 μετανάστες ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ και άλλοι 100.000 στον ΟΑΕΕ και τον ΟΓΑ, στηρίζουν σημαντικά το ασφαλιστικό σύστημα, χωρίς να λαμβάνουν ακόμα

⁴⁶ Boxell James.,-Fray Keith. «Οι μετανάστες ενισχύουν σημαντικά την οικονομία», (από μετάφραση στα ελληνικά). *Εφημερίδα Ημερησία*, Φύλλο 9-10-2010.

⁴⁷ *Εφημερίδα Ελευθεροτυπία*, ένθετο «Ε», τεύχος αρ. 1018, 17-10-2010, σελ. 43-53.

⁴⁸ *Περιοδικό Επίκαιρα-Φάκελος Μετανάστευση*, τεύχος 3-9/2/2011, σελ. 39.

συντάξεις και με πρόβλεψη οι πρώτοι να πάρουν σύνταξη το 2025. Το συνολικό ποσό των ασφαλιστικών εισφορών μόνο για το 2004 ανήλθε σε 488 εκατ. ευρώ.

Αν οι μετανάστες φύγουν, η ήδη παραπαίουσα αγορά, θα χάσει μια υπολογίσιμη μονάδα καταναλωτών. Υπολογίζεται, ότι τα νοικοκυριά των οικονομικών μεταναστών καταναλώνουν το 3,1% της συνολικής αξίας των προϊόντων και υπηρεσιών, δαπανώντας κατά μέσο όρο 1.450 ευρώ μηνιαίως. Περίπου άλλες 4.700 επιχειρήσεις, δηλαδή το 5,8% του συνόλου των επιχειρήσεων, που ανήκουν αποκλειστικά σε αλλοδαπούς, θα κλείσουν, κτήρια και διαμερίσματα θα ξενοικιαστούν, και στα 25 δισ. ευρώ που βγήκαν σε τράπεζες της Ευρώπης τα τελευταία δυο χρόνια, θα προστεθούν αλλά 3,5-4 δισ⁴⁹. καθώς θα αδειάσουν 250.000 τραπεζικοί λογαριασμοί που ανήκουν σε αλλοδαπούς⁵⁰.

Επιπρόσθετα, ενώ η Ελλάδα γερνάει, οι μετανάστες συνεισφέρουν και στο δημογραφικό. Το 80% των μεταναστών βρίσκεται σε παραγωγική ηλικία (15-64 χρόνια) σε αντίθεση με το 68% των ελλήνων. Από το 2004 έως το 2008 οι γεννήσεις από αλλοδαπές αποτελούν το 17,5% του συνόλου. Οι απόγονοι των αλλοδαπών τη χρονιά 2007-2008, για την οποία υπάρχουν στοιχεία, ανέρχονταν σε 9,3% του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού της χώρας. Με βάση τα παραπάνω και τις προβλέψεις της Eurostat⁵¹, για το πληθυσμό των 27 κρατών της Ε.Ε. μέχρι το 2030, στην Ελλάδα σε 10 από τις 13 περιφέρειες το σύνολο των θανάτων θα ξεπεράσει το σύνολο των γεννήσεων. Μόνο σε 3 περιφέρειες⁵² οι γεννήσεις θα ξεπεράσουν τους θανάτους. Η συνολική αύξηση του πληθυσμού ολόκληρη την 20ετία, σε ποσοστό μόλις 2,4% θα στηρίζεται αποκλειστικά στην εισροή πληθυσμού από άλλες χώρες⁵³.

Τέλος, σε ότι αφορά την ξενοφοβία, το αίσθημα ανασφάλειας και τον φόβο του εγκληματος, που διαπράττονται από αλλοδαπούς, οι μετρήσεις και οι θυματολογικές

⁴⁹ Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, μετανάστες κυρίως Αλβανικής καταγωγής έστειλαν το 2010 στην πατρίδα τους 1.560 εκατ. ευρώ ενώ το 2009 1.400 εκατ. ευρώ. Η αύξηση αυτή που αιτιολογείται από την σταδιακή τάση των μεταναστών για επιστροφή στον τόπο καταγωγής τους σε συνδυασμό με την μείωση κατά 20% των εμβασμάτων από το εξωτερικό προς την Ελλάδα, σηματοδοτεί αλματώδη αύξηση της ύφεσης και δραστική μείωση της ρευστότητας των Ελληνικών τραπεζών.

⁵⁰ *Περιοδικό Επίκαιρα*, «Η έξοδος των μεταναστών βαθαίνει την ύφεση», τεύχος 24/2-2/3/2011, σελ. 44.

⁵¹ Δρεττάκης, Μανόλης. «Μείωση του ελληνικού πληθυσμού το 2030 σε όλες τις περιφέρειες της χώρας». *Εφημερίδα Η Αυγή*, φύλλο 15-8-2010.

⁵² Κρήτη, Στερεά Ελλάδα και Νότιο Αιγαίο.

⁵³ Υπολογίζεται σε 760.781 αριθμός που θα υπερκαλύψει την υπεροχή του συνόλου των θανάτων έναντι των γεννήσεων κατά 494.394, κατά την περίοδο 1-1-2010 έως 31-12-2029.

έρευνες (βλ. σχετικά Καρύδη Βασ, 2004) δεν μπορούν να επιβεβαιώσουν, ότι η εξαφάνιση των μεταναστών θα ταυτίζεται με την εξαφάνιση του φόβου θυματοποίησης. Ο καθηγητής εγκληματολογίας Βασίλης Καρύδης, σε έρευνά του το 2009⁵⁴, αναφέρεται στον τρόπο που συμπεριφέρθηκε η ελληνική κοινωνία, τόσο σε επίπεδο διωκτικών αρχών όσο και σε επίπεδο δικαστών, στην εισροή μεταναστών στη χώρα από τις αρχές της δεκαετίας του '90. Βασισμένος στα ευρήματα της έρευνάς του, συμπεραίνει, ότι χωρίς εμβάθυνση στη μελέτη και ανάλυση παραγόντων, όπως καταγωγή μεταναστών, πολιτιστικό, ιστορικό, κοινωνικό, υπόβαθρο και βιώματα ζωής, πολίτες, κράτος και ΜΜΕ δαιμονοποίησαν τις αλλοδαπές κοινότητες και αναδείχθηκαν οι προκαταλήψεις του ελληνικού πληθυσμού απέναντι στους μετανάστες. Από την άλλη, οι επίσημες στατιστικές της Ελληνικής Αστυνομίας, δεν διαθέτουν τους απαραίτητους ποιοτικούς δείκτες για να εμβαθύνουν αξιόπιστα την ανάλυση και την οντολογία του φαινομένου και σε εξατομικευμένο επίπεδο, και συνεπώς δεν είναι δυνατόν να χαραχθεί μια ανεξάρτητη και αποτελεσματική αντεγκληματική πολιτική. Σε ότι αφορά την απονομή δικαιοσύνης και το σωφρονιστικό σύστημα, η έρευνα αποκαλύπτει δυσμενή δικαστική αντιμετώπιση των μεταναστών και ότι *οι δικαστές πιστεύουν ότι οι αλλοδαποί στη χώρα είναι «πάρα πολλοί» και ευθύνονται -τουλάχιστον μερικώς- για την αύξηση της εγκληματικότητας στη χώρα. Ωστόσο, οι ίδιοι οι δικαστές θεωρούν ότι δεν επηρεάζονται στην κρίση τους κατά τη διάρκεια της απονομής δικαιοσύνης.*

Ο καθηγητής εγκληματολογίας Γιάννης Πανούσης, σχολιάζοντας τα ευρήματα της έρευνας ισχυρίζεται ότι: *«Η ελληνική κοινωνία, εμποτισμένη από στερεότυπα και μύθους για τον εγκληματία (τον πρωταγωνιστή του εγκλήματος) και τα «εξωγήινα» χαρακτηριστικά του, διαμορφώνει την εικόνα για την εγκληματικότητα συγκυριακά με τη διαίσθηση και ο χαμηλός βαθμός εμπιστοσύνης των πολιτών στην Ελληνική Αστυνομία και η λογική της «μη καταγγελίας των εγκλημάτων» οφείλεται σε συμπεριφορές κυρίως γραφειοκρατικές, ενώ αρκετά συχνά και ιδιαίτερα με το διαμεσολαβητικό ρόλο που επιτελούν τα ΜΜΕ στη σύγχρονη κοινωνία, ο εγκληματίας γίνεται ο «αποδιοπομπαίος τράγος» μιας κοινωνίας που δεν αναγνωρίζει τις παθογένειές της και τις ανακυκλώνει οπουδήποτε και οποτεδήποτε»⁵⁵. Η ρατσιστική*

⁵⁴ Τα συμπεράσματα της αδημοσίευτης έρευνας παρουσιάστηκαν στην *Εφημερίδα Καθημερινή της Κυριακής*, φύλλο, 22-2-2009 και στην ηλεκτρονική έκδοση kathimerini.gr 23-2-2009.

⁵⁵ *Εφημερίδα Καθημερινή της Κυριακής*, φύλλο, 22-2-2009 και στην ηλεκτρονική έκδοση kathimerini.gr 23-2-2009.

συμπεριφορά /αντίληψη των κοινωνικών διακρίσεων και των διωγμών δεν αφορά μόνο τις δι-ανθρώπινες σχέσεις, αλλά εμφιλοχωρεί στον πολιτικό λόγο και στους νόμους του κράτους. Ακόμα και η δικαιοσύνη δεν είναι πάντοτε φυλετικά ουδέτερη και άχρωμη⁵⁶.

6. Συμπεράσματα.

Η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών αποτελεί ένα από τα συνθετότερα και ευαίσθητα ζητήματα για την Ευρώπη και την Ελλάδα ειδικότερα. Ως αποτέλεσμα, της γεωγραφικής και πολιτικής της θέσης, η Ελλάδα σήμερα αντιμετωπίζει μια οξεία εκδοχή του μεταναστευτικού προβλήματος. Κράτος, Δημόσια Διοίκηση και κοινωνία, έρχονται αντιμέτωποι με το πρόβλημα και καλούνται να ενσωματώσουν χιλιάδες ανθρώπους στον κοινωνικό και οικονομικό ιστό, με εντελώς διαφορετικές καταβολές, αξίες και δεξιότητες, εγχείρημα που δυσκολεύονται να επιτύχουν, ακόμη και χώρες με μακρόχρονη σχετική εμπειρία και κατεξοχήν μεταναστευτικές και πολυπολιτισμικές κοινωνίες.

Οι κοινωνικές, οικονομικές και ιδεολογικές διαστάσεις του θέματος είναι τεράστιες, με αλληλοσυγκρουόμενες πτυχές και δύσκολες ισορροπίες ανάμεσα σε νομικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς, εγκληματολογικούς, πολιτικούς αλλά και ανθρωπιστικούς παράγοντες, από τις υποδομές για την υποδοχής και τις πολιτικές ενσωμάτωσης των μεταναστών, έως τη φύλαξη των συνόρων. Στη Ελλάδα, η υπερνομοθέτηση αντί να αντιμετωπίζει την μεγιστοποίηση των κοινωνικών προβλημάτων και την υποχώρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τελικά απομακρύνει την επίτευξη του στόχου της αποτελεσματικής ένταξης και ομαλής ενσωμάτωσης των μεταναστών. Η χώρα μας, μέσα από ένα σύνθετο και πολυνομικό θεσμικό πλαίσιο, προσπάθησε αλλά τελικά απέτυχε να διαμορφώσει μια ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική, καθώς η ρευστότητα και η πολυπλοκότητα του προβλήματος, διαπλέκεται με τη γενικότερη αδυναμία του κράτους, που δεν διαθέτει τα μέσα και την οργάνωση για να υποδέχεται συνεχώς πλήθη μεταναστών και προσφύγων, σε συνδυασμό με την πρωτοφανή οικονομική κρίση που βιώνει, που καθιστά την Ελλάδα, αφενός περισσότερο ευάλωτη από άλλες ευρωπαϊκές χώρες και αδύναμη να εφαρμόσει συστηματικά και αποτελεσματικά το υπάρχον νομικό πλαίσιο

⁵⁶ Πανούσης, Γιάννης. «Εμείς και αυτοί». *Περιοδικό Επίκαιρα*-Αθήνα, φύλλο, 23-29/12/2010, σελ.98.

και αφετέρου «να αποφύγει τον πολωμένο χαρακτήρα ενός δημόσιου διαλόγου, όπου πολλές φορές κυριαρχούν οι κραυγές και περισσεύουν οι αυταπάτες»⁵⁷.

Σήμερα που οι θεωρίες έχουν αποδυναμωθεί, αντιλαμβανόμενοι το ζήτημα μέσα από το πρίσμα της κριτικής θεώρησης των πραγμάτων, φαντάζει εξαιρετικά αναγκαία, η συμμετοχή των πολιτών στη μελέτη, αξιολόγηση και καταπολέμηση του εγκληματικού φαινομένου για λόγους αντίληψης, νοοτροπίας και ορθής αξιακής κρίσης των εγκλημάτων και των πρωταγωνιστών τους, μέσα από κοινωνικές και κρατικές δράσεις αλλά και κεντρικούς σχεδιασμούς αντεγκληματικής πολιτικής, που θα θεμελιώνονται σε οργανωμένο και αποφασιστικό πλαίσιο δημοκρατίας, δικαιοσύνης, ανθρωπισμού, τήρησης του συντάγματος, των διεθνών κανόνων δικαίου, αλλά και της πρακτικής που επιβάλλει η πραγματικότητα, έστω και με το ρίσκο να προκαλέσει αρνητικά σχόλια και αντιδράσεις σε κάποιες πλευρές που ονειρεύονται μια «καθαρή» χώρα χωρίς μετανάστες.

⁵⁷ Καλύβας Στάθης, και Μυλωνάς Χάρης. «Ευλογία ή κατάρα». *Εφημερίδα Η Καθημερινή της Κυριακής*-Αθήνα, φύλλο, 20-2-2011.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

Κακκαλής, Π., (2004), *Δίκαιο Αλλοδαπών*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Καρύδης, Β., (2004), *Η Αθέατη Εγκληματικότητα: Εθνική Θεματολογική Έρευνα*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Σάκκουλας.

Χλούπης, Δ. Γ., (2005), *Διασυνοριακό και Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Άρθρα σε ελληνικά επιστημονικά περιοδικά

Καρύδης, Β. (2000). «Το νέο σχέδιο νόμου για την μεταναστευτική πολιτική ή 'Ωδιδεν όρος και έτεκε μυν», *Ποινική Δικαιοσύνη*, τεύχος 11/2000, σελ.1127. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Άρθρα σε ελληνικά περιοδικά και εφημερίδες

Boxell, James.,-Fray Keith. «Οι μετανάστες ενισχύουν σημαντικά την οικονομία», (από μετάφραση στα ελληνικά). *Εφημερίδα Ημερησία*-Αθήνα, 9-10-2010.

Γεωργιάδης Πάτροκλος.,- Κοντογιάννη Αθηνά. «Από τη μηδενική ανοχή στις έμμεσες μαζικές νομιμοποιήσεις». *Περιοδικό Επίκαιρα*-Αθήνα, 17-23/3/2011.

Δεληθανάση, Μαρία. «Τα είκοσι χρόνια που άλλαξαν τη χώρα». *Εφημερίδα Καθημερινή της Κυριακής*-Αθήνα, 30-1-2011.

Δεληθανάση, Μαρία. « Η απόδοση ιθαγένειας και ο όρος αίματος». *Εφημερίδα Καθημερινή της Κυριακής*-Αθήνα, 6-2-2011.

Δρεττάκης, Μανόλης. «Μείωση του ελληνικού πληθυσμού το 2030 σε όλες τις περιφέρειες της χώρας». *Εφημερίδα Η Αυγή*-Αθήνα, 15-8-2010.

Καλύβας, Ν. Στάθης.,- Μυλωνάς, Χάρης. «Ευλογία ή κατάρα». *Εφημερίδα Η Καθημερινή της Κυριακής*-Αθήνα, 20-2-2011.

Κωτούλας, Ιωάννης. «Αρχές μιας σύγχρονης μεταναστευτικής πολιτικής». *Περιοδικό Επίκαιρα-Αθήνα*, 5-11/8/2010.

Πανούσης, Γιάννης. «Εμείς και αυτοί». *Περιοδικό Επίκαιρα-Αθήνα*, 23-29/12/2010.

Παυλόπουλος, Προκόπης. «Η ελληνική ιθαγένεια σημαία ευκαιρίας για μετανάστες;». *Περιοδικό Επίκαιρα-Αθήνα*, 10-16/2/2011.

Στάγκος, Άγγελος. «Οι κίνδυνοι της λαθρομετανάστευσης». *Εφημερίδα Η Καθημερινή-Αθήνα*, 15-9-2010.

Συμεωνίδης, Ιωάννης. «Ελληνικό Δημόσιο: εκατοντάδες εκατομμύρια για τους μετανάστες», *Περιοδικό Επίκαιρα: Φάκελος Μετανάστευση –Αθήνα*, 3-9/2/2011.

Συρίγος, Άγγελος. «Παρατηρήσεις και προτάσεις για βελτίωση στο νομοσχέδιο για την απόδοση ιθαγένειας». *Περιοδικό Φιλ. Έμφαση-Αθήνα*, τευχ. 42, 1-3/2010.

Ελληνικά περιοδικά και εφημερίδες

Περιοδικό Αστυνομική Ανασκόπηση (Αθήνα), έκδοση Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, τεύχος Μάιος-Ιούνιος 2011.

Περιοδικό Επίκαιρα-Φάκελος Μετανάστευση, (Αθήνα), 3-9/2/2011.

Περιοδικό Επίκαιρα (Αθήνα), 24/2-2/3/2011.

Περιοδικό Επίκαιρα (Αθήνα), 5-11/8/2011.

Εφημερίδα Ελευθεροτυπία (Αθήνα), 13-1-2010.

Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, ένθετο «Ε» (Αθήνα), τ. 1018, 17-10-2010.

Εφημερίδα Ελευθεροτυπία (Αθήνα), 19-1-2011.

Εφημερίδα Σαββατιάτικη Ελευθεροτυπία (Αθήνα), 2-4-2011.

Εφημερίδα Καθημερινή (Αθήνα), 2-10-2010.

Εφημερίδα Καθημερινή της Κυριακής (Αθήνα), 22-2-2009

Εφημερίδα Καθημερινή της Κυριακής (Αθήνα), 12-9-2010.

Εφημερίδα Καθημερινή της Κυριακής (Αθήνα), 17-10-2010.

Εφημερίδα *Καθημερινή της Κυριακής* (Αθήνα), 16-1-2011.

Εφημερίδα *Καθημερινή της Κυριακής*, ένθετο περιοδικό «Κ» (Αθήνα), 30-1-2011.

Πηγές από το διαδίκτυο

Europol: European Union Situation report on east European organized crime, based on information from 1996 to 2000.

Euro stat report on immigration in E.U. for the year 2008.

Έκθεση Αρχηγείου ΕΛ.ΑΣ.:Κλάδος Ασφάλειας και Τάξης- Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας, Ιανουάριος 2010.

Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, στατιστικά στοιχεία αιτήσεων ασύλου-2010.

Αιτιολογική Έκθεση νόμου 3907/11 προς την Βουλή των Ελλήνων.

Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Διαδικτυακές διευθύνσεις

www.imepo.gr

www.ypes.gr

www.kathimerini.gr.-23-2-2009

www.dsanet.gr/Nomothesia/n3536_07/

www.astynomia.gr/images/storiew//2011/statistics2011